

Geçenlerde yirmi yıl önce kaleme aldığım eski bir yazıma bakmam gerekti. İki ülkenin ilişkilerini bilmeyenlere seslenen bir yazı olduğu için giriş bölümünde özet şeklinde Türk-Yunan ilişkilerinin tarihine değinmiş ve sonunda (İngilizce) aynen şöyle yazmışım: Bugün, 1988'de Özal-Papandreu'nun Davos toplantısında başlatmış oldukları uzlaşma politikasına rağmen bazı sorunlar iki ülke arasında sürtüşmelere neden olmaktadır. Bu anlaşmazlıkların ve şikâyetlerin başlıcaları Kıbrıs, Ege'de kıta sahanlığı ve adaların askeri statüsü, İstanbul ve Batı Trakya'daki azınlıkların bugünü ve geleceğidir.

Şaşkınlık ve can sıkıntısıydı ilk duygu. Yirmi yıldır hiçbir şey değişmemiş mi? Sanki zaman durmuş. Yıllar geçmiş aradan, hala Kıbrıs, hala Ege, hala azınlıklardır sürdürüyoruz. Çözüm üretemeyen iki yönetim, diye düşündüm. Peki, kimdir bu durağanlığın gerçek sorumlusu? Bu sorunun yanıtını öngörebiliriz: sorumlu karşı taraftır, 'biz' hep makul önerilerle çözümü önerdik, denecek! Belki sorunlar tam da bu anlayıştan kaynaklanmaktadır. Yani uzlaşmasını bilmemekten, bildiğimize tek doğru diye inanmaktan, hatta bu doğrulara taparcasına, bağnazlıkla bağlanmaktan, karşı tarafı empati ile dinlemesini becerememekten doğuyordur sorunlar.

Sonra soğukkanlılığımyı kaybetmemeye çalışarak bu yirmi yıllık süreci yeniden düşündüm. Meğerse bazı şeyler değişmiş. Örneğin, söz konusu o eski yazıma daha dikkatli baktım. İki ülkenin okul kitapları hakkındaydı yazı. Yunan kitaplarında tarihe göndermelerle, Türkler için barbar ve bağnaz deniliyordu, Türk kitaplarında ise Yunanlıların bebekleri kundaklarında öldürecek tıynetle insanlar oldukları. Eğitim bakanlıkları çocuklarımızı böyle eğitiyordu o yıllarda. Yirmi yıl önce beyinler bu biçimde yıkanılıyordu. Günümüzde bu yaklaşıma son verilmiş. Hoş, okul kitaplarında 'karşı taraf' için iyi bir laf bulmak hala zor ama, en azından barbar ve bebek katili gibi laflar bulunmuyor.

Sonra 1990'lı yıllarda Türk öğrencilerimin Atina ziyaretlerinin etrafta duyulmamasına çalıştığımı hatırladım. Başlarına tatsız şeyler gelir diye kaygılıydım. Oysa geçen hafta Sisam adasında üç hafta boyunca Türk ve Yunanlı gençlerin bir arada Yunanca ve Türkçe çalıştıkları bir buluşmalarına katıldım. Neşeli, sakin, güvenli bir hava egemendi gençlerin dünyasında. Ada sakinleri ve yönetimi de bu buluşmayı desteklemekte bugün. Turizme de hizmetmiş bu tür çabalar! Artık gidiş gelişler çok yaygın ve sıradan bir günlük olaydır. Bugün yüzlerce Yunanlı öğrenci Türk üniversitelerinde okumakta. Ama en önemlisi, bu gidiş gelişlerin, bu trafiğin, bu temasın şaşırtıcı sayılmaması. Normal olanın normal sayılmasıdır yeni olan.

O eski kötü dönemin 'mahsulü' ve sipere yatmış kimselerin hâlâ hayatta olması bir risktir,

depreşebilecek bir tehlikedir kuşkusuz. Yeni bir kuşağın çoğunluk olması zaman gerektirir. Ve hala gündemde olan sorunların çözümü de bu yeni dengelerin sağlanmasıyla gerçekleşecek. İşte bunları ve buna benzer şeyleri düşününce moralim düzeler gibi oldu. Tam karanlık değil gece, ama tam aydınlık da değil günümüz. İnsanın sorumluluğu da bu tür kritik dengelerin varlığından doğuyor olmalı. Her çabanın, olumlu veya olumsuz, bir katkısı olmakta. Bu bütün ilişkiler için geçerli. İster Türk-Yunan olsun ister Türk-Kürt. Yarın büyük oranda bizim oluşturacağımız bir yarın olacaktır. Kolayına kaçıp sakatlıkların sorumluluğunu 'karşı tarafa' yüklemeyelim. Gelecek bizim kuracağımız gelecek olacaktır.

Yarını öngörebilir miyiz?

Bu oldukça soyut felsefi görüşlerin ötesinde, gelecek için somut ne denebilir? İki ülkenin azınlık sorunları göreceli olarak çözülmesi en kolay sorunlardır: Ülke vatandaşları ve sorunları, ülkenin bir iç sorunu olarak ele alındığında, insan hakları kapsamında çözüm kolaydır. Azınlıklar, günah keçisi, beşinci kol, karşılıklığın sağlanması için rehin olarak görülmediklerinde çözüm sağlanabilir. Tabi siyasi irade şarttır ve bu iradenin oluşması pek kolay değildir. Tabi AB süreci ve son on yıllarda genel olarak yaşanan barışın sağladığı güven, bu yöndeki gelişmeleri olumlu yönde etkileyecektir. Olumlu gelişmelerin bazı işaretlerini zaten görmekteyiz. Çözümlere karşı yükselen sesler gittikçe cılızlaşmakta, daha çekingen çıkmakta, uyumdan yana girişimler ise gittikçe daha güçlü destek bulmaktadır. Zaman çözümden yana işlemektedir.

Ege havzasıyla ilgili sorunlar daha karmaşık. NATO genel sekreteri Rasmussen'in Yunan Kathimerini gazetesinde çıkan söyleşisinde de – vurgulayarak tam dokuz kez – tekrarladığı gibi Ege sorunları 'ikili' sorunlardır (27 Ağustos). Bu bilek güreşine kimse karışmak istememekte. Taraflar ise on yıllardan beri görüşlerini öylesine bir kararlılıkla (ısrar ve inat da diyebilirsiniz) savundular ki, bu alanda geri adım atıp uzlaşmak çok zor görünmektedir. Muhalefet muhtemel bir uzlaşmayı kullanmak isteyecektir ve ihanetle suçlanma riskini göze alacak siyasetçi ufukta görünmemektedir. En iyi durumda bu sorunlar bir çatışmaya varmadan uzun yıllar gündem dışında bırakılacaklar ve sertlikler ve ultimatolar unutulunca bir hakeme başvurarak çözüm aranacaktır. En kötü durumdan söz etmeyelim isterseniz!

Kıbrıs sorunu çözümsüz gibi. Türk tarafı haklı olarak Türkiye güvencesinin sağlanmadığı bir çözümü kabul etmeye hazır değildir. Rum tarafı da haklı olarak, başka bir ülkenin gerekli gördüğü durumda müdahale hakkını kullanmasının kabul edilmesini, şu andaki ulusal

egemenlikten vazgeçmek olarak görmektedir. Bu şartlarda asgari uzlaşma zeminini hayal etmek bile zorlaşmaktadır. Karşılıklı güvensizliğin doğurduğu bir durumdur bu. Ektiğimizi biçiyoruz. Günümüz tam aydınlık değil derken bunları kastetmiştim. Ve maalesef bu konularda daha çok yazı yazılacak.

*